

SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI PRIORITĂȚILE PE VIITOR ÎN SECTORUL ENERGETIC AL REPUBLICII MOLDOVA

Manole BALAN
Cornelia CRUCERESCU, Dr., conf.univ.

Univesitatea Tehnica a Moldovei

Rezumat: În lucrare s-a efectuat o prezentare succintă a sectorului energetic al Republicii Moldova, menționând acțiunile importante efectuate pentru restructurarea sistemului energetic, dificultățile actuale și prioritățile pe viitor pentru asigurarea securității energetice a țării. O atenție deosebită se acordă sectorului electroenergetic și sectorului de aprovizionare cu gaze naturale a țării, se prezintă unele din principalele măsuri de eficiență energetică întreprinse în Republica Moldova.

Cuvinte cheie: eficiență energetică, puncte de generare, sector energetic, securitate energetică, rețea magistrală, gazoduct, rețea de gaze.

Introducere

Energia este factorul dominant ce determină bunăstarea țării și a omului, ce influențează asupra nivelului de dezvoltare a tuturor segmentelor de activitate ale societății. Energia este forța motrică în avansarea țării și a dezvoltării ei economice pe termen lung. În atingerea unei dezvoltări economice continue și durabile este necesar ca sursele de energie să fie adecvate și sigure, la preț rezonabil și să asigure economiei și țării competitivitate.

Sectorul energetic este o ramură de bază a economiei naționale, care, în mare măsură, determină succesul realizării Programelor de dezvoltare a economiei naționale, precum și stabilitatea în societate, având drept sarcină asigurarea cu energie a tuturor consumatorilor din țară.

Începând cu anul 1997, au fost întreprinse următoarele acțiuni importante pentru restructurarea sistemului energetic:

- Compania de Stat "Moldenergo" a fost descentralizată cu divizarea în baza principiului funcțional în trei categorii de întreprinderi ce urmează a fi privatizate (cu excepția transportului de energie și dispeceratului central):
 - ✓ **de generare** - Societatea pe acțiuni "CET-1 Chișinău", Societatea pe acțiuni "CET-2 Chișinău", Societatea pe acțiuni "CET-Nord Bălți";
 - ✓ **de transport și dispecerat central** - întreprinderea de Stat "Moldtranselectro", care a inclus toate celelalte active și activități ale companiei de stat „Moldenergo”;
 - ✓ **de distribuție** - Societatea pe acțiuni "RE Chișinău", Societatea pe acțiuni "RED Nord", Societatea pe acțiuni "RED Nord-Vest", Societatea pe acțiuni "RED Centru", Societatea pe acțiuni "RED Sud".
- A fost fondată Compania mixtă moldo-rusă "Moldova-Gaz", în care 50%+1 de acțiuni sînt deținute de Concernul "Gazprom" din Federația Rusă.
- S-a creat Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, organ chemat să exercite funcții de reglementare economică în energetica republicii și de protecție a consumatorilor.
- A demarat procesul de privatizare a rețelelor electrice de distribuție și, ca urmare, în anul 2000 compania spaniolă "Union Fenosa" a cumpărat 100% din acțiunile a trei întreprinderi de distribuție - Societatea pe acțiuni "RE Chișinău", Societatea pe acțiuni "RED Centru" și Societatea pe acțiuni "RED Sud".
- În anul 2000 a fost restructurizată Î.S. „Moldtranselectro”, cu fondarea a patru întreprinderi specializate, inclusiv a Î.S. „Moldelectrica” cu unica funcție - transportul energiei electrice și de dispecerat central.

În pofida eforturilor depuse situația în complexul energetic al Republicii Moldova continuă a fi tensionată. Printre cele mai evidente puncte slabe putem menționa: eficiența energetică redusă; lipsa de resurse energetice primare (gaze naturale, petrol, cărbune) și importul lor; importul de energie electrică; nivelul redus de utilizare a energiilor regenerabile; amplasarea neuniformă a capacităților de generare a energiei electrice pe teritoriul țării; operarea separată a componentelor sistemului energetic al Republicii Moldova amplasate pe malul drept și malul stîng al Nistrului; uzura avansată a echipamentelor energetice (cca. 60-70%) la centrale electrice, linii de tensiune înaltă și rețele de distribuție; capacitatea redusă de conexiune cu Europa de Sud-Est și de Vest; cota redusă a echipamentului energetic eficient etc. [3] Îmbunătățirea situației actuale este posibilă prin continuarea reformei economice în complexul energetic, întărirea și extinderea legăturilor cu piețele energetice din exterior.

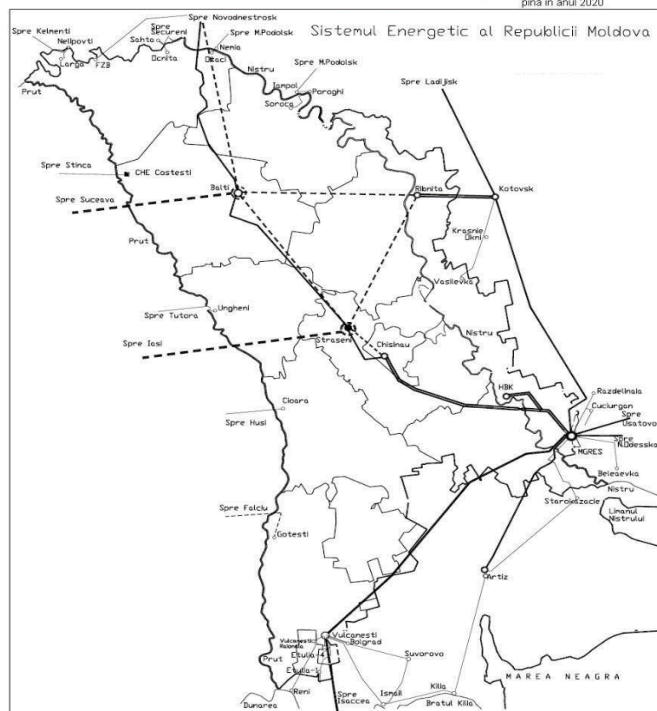

Figura 1. Sistemul energetic al Republicii Moldova

Tabelul 1

Puterea instalată și producerea de energie electrică (2005) la centralele electrice ale Republicii Moldova

	CERMS* (Transnistria)	CET-1 Chișinău	CET-2 Chișinău	CET-Nord	CHE Dubăsari	CHE Costești	CE, fabrici de zahăr (CEFZ)
Puterea electrică (MW)	2520	66	240	28,5	48	16	98
Disponibilitate (ore/an, 2005)		8542	8011	3990		6137	720
Energie electrică produsă (GWh, 2005)		154,9	854,4	67,8		83,7	5,8
Combustibilii utilizați	Gaz, cărbune, păcură	Gaz, păcură	Gaz, păcură	Gaz, păcură			Gaz, păcură
Volumul de combustibil utilizat							
- gaze (mii m ³)		84,8	326,8	44,3			Nu se aplică
- păcură (tone)		0,9	3	0			Nu se aplică

Sursa: Strategia energetică a Republicii Moldova 2030

* Centrala electrică raională moldovenească de stat

1. Sectorul gazelor naturale în Republica Moldova

Analizând sectorul de aprovizionare cu gaze naturale a Republicii Moldova vom scoate în evidență următoarele aspecte importante.

Pe teritoriul țării avem construite rețele magistrale cu o lungime de peste 1600 km, iar rețele de gaze peste 21 000 km.

Prin intermediul magistrelor Federația Rusă tranzitează anual aproximativ 20 miliarde m³ de gaz, ceea ce este de aproape 10 ori mai mult decât tot gazul consumat în țară, inclusiv cu regiunea transnistreană, care constituie în mediu 2 miliarde m³.

La fel avem gazoductul Iași-Chișinău care în prima fază, capacitatea gazoductului va fi de cca 500 milioane m³ de gaze, iar după construcția unei stații de comprimare, se așteaptă ca gazoductul să poată transporta cca 1,5 miliarde m³. Gazoductul va avea o lungime de 43,2 kilometri, dintre care 11 kilometri pe teritoriul Republicii Moldova. Valoarea totală a proiectului este de aproximativ 26,5 mln USD, dintre care 18,2 milioane de euro costă conducta de pe teritoriul României și 8,3 milioane de euro - cea de pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv traversarea râului Prut aproximativ 2 milioane de euro.

2. Sectorul electroenergetic în Republica Moldova

Ținând cont că sistemul electroenergetic al Republicii Moldova este un sistem proiectat de a funcționa integrat într-un sistem energetic unic, interconectat cu alte sisteme electroenergetice ale altor state vecine, vom scoate în evidență următoarele aspecte importante ale sectorului energetic național.

Republica Moldova își asigură necesitățile de energie electrică în proporție de 30% din surse interne, restul 70% fiind importate.

Sursele interne sunt centrale raionale și industriale, care au o capacitate de cca 443,5 MW, astfel centralelor electrice cu termoficare (CET-1, CET-2 și CET-Nord revenindu-le 330 MW) centrale electrice cu termoficare ale fabricilor de zahăr revenindu-le 97,5 MW și Centrala Hidroelectrică de la Costești Stînca cu o putere instalată de 16 MW.

În partea stângă a râului Nistru avem CTE Moldovenească cu o putere instalată de 2500 MW (care lucrează în baza gazelor naturale, petrolului și păcurii) și Centrala Hidroelectrică de la Dubăsari cu puterea instalată de 48 MW. În total am avea o putere instalată de 2991,5 MW, ceea ce ar acoperi cu mult necesarul de putere al țării, care constituie cca 850 MW orele de vîrf.

Transportul și distribuția energiei electrice și termice în sistemele centralizate de alimentare a sistemului energetic republican este efectuată de diferite companii, inclusiv cu capital privat: Întreprinderea de Stat „Moldelectrica” (transportul energiei electrice), compania „Union Fenosa în Moldova”, Societatea pe acțiuni „RED Nord”, Societatea pe acțiuni „RED Nord-Vest”, RED Est (Transnistria), RED Sud-Est (Transnistria), Societatea pe acțiuni „Termocom”, mun. Chișinău (energie termică).

3. Eficiență energetică și surse regenerabile de energie

Sursele regenerabile de energie și eficiență energetică sunt domenii noi pentru țara noastră și cu perspective foarte mari de viitor. Putem scoate în evidență următoarele aspecte importante.

În 2013 Agenția pentru Eficiență Energetică a organizat seminare și cursuri de instruire pentru funcționarii publici din domeniul energetic, managerilor și auditorilor energetici. Drept urmare, au fost instruite 63 persoane din domeniu, au fost autorizate ca auditori energetici 18 persoane fizice și 22 persoane juridice.

O inițiativă ambițioasă ce ține de implementarea tehnologiilor energetice eficiente și valorificarea surselor regenerabile de energie o constituie Proiectul „Energie și Biomasă” pentru perioada 2011-2014, cu un buget total de 14,56 mil. Euro, finanțat de Uniunea Europeană și PNUD Moldova.

Este de menționat, că de la lansarea Proiectului “Energie și Biomasă” au fost trecute la etapa de investiții 123 proiecte de încălzire cu biomasă în 106 localități rurale, instituții publice (școli, grădinițe și primării).

La fel 123 instituții publice din peste 100 localități rurale au fost beneficiari ai sistemelor de încălzire cu biomasă.

De asemenea, 87 de proiecte de eficiență energetică în valoare de 130 mil. lei au fost aprobate spre finanțare din resursele Fondului pentru Eficiență Energetică pentru o serie de instituții publice de pe întreg teritoriul țării.

Gala „Moldova Eco-Energetică” reprezintă unul din cele mai importante evenimente ale anului, în contextul implementării Strategiei de comunicare în domeniul eficienței energetice și surselor de energie regenerabile. În cadrul ediției a 3-a, desfășurată la 6 decembrie 2013, au fost premiate 18 proiecte de promovare și utilizare a resurselor energetice netradiționale.

4. Tendințe pe viitor

Sectorul energetic are ca obiectiv general asigurarea cu energie calitativă la prețuri rezonabile a tuturor consumatorilor din țară pentru realizarea conceptului de dezvoltare durabilă a economiei naționale pe bază de competitivitate.

Ca domenii prioritare se pot desemna următoarele:

- Majorarea siguranței alimentării cu energie pentru o dezvoltare durabilă a economiei;

- Formarea pieței interne de energie și promovarea principiului de solidaritate între sistemele energetice vecine, cu pregătirea condițiilor de aderare la piața energiei a Uniunii Europene;
- Formarea unui mix de energie durabil, eficient și divers al sectorului energetic pentru a asigura securitatea alimentării cu energie a tuturor consumatorilor din țară la prețuri rezonabile, inclusiv obținută și din surse regenerabile de energie.
- Contribuirea la combaterea schimbărilor climei, inclusiv prin majorarea eficienței energetice și formarea mixului optimal de energie ce include și sursele regenerabile de energie;
- Încurajarea inovării și implementării tehnologiilor energetice avansate și competitive pentru a asigura eficiența la producerea, transportul (tranzitul), distribuția și consumul energiei;
- Realizarea principiului de promovare a unei politici energetice externe coerente cu tendințe pe plan internațional în acest domeniu, fiind racordată la politica energetică a Uniunii Europene;
- Întărirea rolului Republicii Moldova ca stat important pentru tranzitarea energiei electrice și gazelor naturale.

Bibliografie:

1. Strategia energetică a Republicii Moldova 2030, Monitorul Oficial Nr. 27-30, art Nr : 146
2. Mihăilescu. V. *Securitatea energetică a Republicii Moldova în contextul aderării la comunitatea energetică*, Chișinău, 2010.
3. Canțer. V. *Sectorul Energetic al Republicii Moldova*, Academos, nr.1 (12), 2009.
4. <http://www.mec.gov.md/ro/content/proiecte-de-asistenta-domeniul-energetic>.